

سرشناسه: باقری، سید محمد، ۱۳۶۲	
عنوان قرارداد: ایران، قوانین و احکام	
عنوان و نام پدیدآور: مسئولیت مدنی ناشی از هیپنوتیزم / تألیف سید محمد باقری	
مشخصات نشر: قم، جباری، ۱۳۹۷. مشخصات ظاهری: ۱۶۳ ص.	
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۵۴-۲۰-۳ وضعیت فهرست نویسی: فیا.	
یادداشت: کتابنامه به صورت زیر نویس.	
موضوع: روانپزشکان - ایران - خطای شغلی - مقررات کیفری	
موضوع: پزشکان - ایران - خطای شغلی - مقررات کیفری	
موضوع: روان‌شناسی - قوانین و مقررات - ایران	
موضوع: روان‌شناسی - قوانین و مقررات - ایران	
موضوع: مسئولیت (حقوق) - ایران - موضوع: مسئولیت (فقه)	
موضوع: خیانت - مصنوعی - خواص درمانی	
رده بندی شنگره: ۱۳۹۷ م ۲ ب ۵ / ۵ / ۳۱۰۰ KMH	
ردیف: ۳۴۴۱۵۵۰۴۱۲ شماره کتابشناسی: ۹۷۵۲۷۴۶	

مسئولیت مدنی ناشی از هیپنوتیزم

مؤلف:	سید محمد باقری
ویراستار:	عبدالرحمان قاسمی
ناشر:	انتشارات جباری
نوبت چاپ:	اول ۹۷
شمارگان:	۱۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۵۵۴-۲۰-۳
قیمت:	۱۷۰۰۰ تومان

انتشارات جباری

نشانی: قم، خیابان سمیه، کوچه شماره ۱۲، پلاک ۲۵۴
تلفن: ۳۷۷۴۸۳۱۳ (۰۲۵) - ۳۷۷۳۶۱۳۶ (۰۲۵)
همراه: ۰۹۱۹۳۵۴۱۳۳۷

با تشکر از آنان که با قلم خویش، در گذشته و امروز، راه را برای تحقیق و پژوهش در علم حقوق هموار نموده اند.

وسپاس فراوان از دکتر علیرضا حسنی و دکتر سید محمود میر زمانی که در نگارش این نامه ای با عنوان کتاب حاضر، بنده را یاری نموده و به عنوان استاد راهنما و استاد مشاور هدایتگر اینجانب شده اند.

تقدیم به:

تمامی آنان که با اهدای جان و مال، موجب سرافرازی ایران اسلامی و پایداری نظام مقدس جمهوری اسلامی شدند

به ویژه، پدر عزیزم معلم شهید سید محلال باقری

مادر مهربان و دلسوزم، که با گذشت از برای و آسایش هایش، موجبات پیشرفت و ترقی مرا فراهم نمود.

همسرم که در تنگناهای زندگی مشترکمان همواره همراه و همرازم بوده است و آرامش را برایم به ارمغان آورد.

«فهرست مطالب»

عنوان.....	صفحه.....
مقدمه.....	۱۱.....
فصل اول: مفهوم و مبانی مسئولیت در فقه و حقوق و ارکان آن	
مبحث اول: مفهوم مسئولیت و انواع آن.....	۱۶.....
گفتار اول: مفهوم مسئولیت.....	۱۶.....
بند اول: مفهوم مسئولیت.....	۱۶.....
بند دوم: مفهوم اصطلاحی.....	۱۷.....
گفتار دوم: انواع مسئولیت.....	۲۰.....
بند اول: مسئولیت ناشی از خطر اجتماعی.....	۲۰.....
بند دوم: مسئولیت از حیث روانی.....	۲۱.....
بند سوم: مسئولیت از نظر مندرقی.....	۲۱.....
بند چهارم: مسئولیت از نظر قانونی.....	۲۲.....
الف) مسئولیت کیفری.....	۲۲.....
ب) مسئولیت مدنی.....	۲۳.....
۱- مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری.....	۲۵.....
۲- مسئولیت مدنی و مسئولیت اخلاقی.....	۲۵.....
مبحث دوم: مبانی و هدف مسئولیت مدنی.....	۲۷.....
گفتار اول: مبانی مسئولیت مدنی در حقوق.....	۲۷.....
بند اول: نظریه تقصیر.....	۲۷.....
بند دوم: نظریه ایجاد خطر.....	۲۸.....
بند سوم: نظریه تضمین حق.....	۲۹.....
بند چهارم: نظریه خطر و تقصیر.....	۳۰.....
بند پنجم: نظریه استناد عرفی.....	۳۰.....
گفتار دوم: مبانی مسئولیت مدنی در فقه.....	۳۱.....
بند اول: قاعده لاضرر.....	۳۲.....
بند دوم: قاعده اتلاف.....	۳۳.....
بند سوم: قاعده تسبیب.....	۳۵.....
بند چهارم: قاعده ضمان ید.....	۳۵.....

۳۶	بند پنجم: قاعده ضمان غرور.....
۳۷	بند ششم: ضمان تعدی و تفریط.....
۳۷	بند هفتم: قاعده اقدام.....
۳۷	گفتار سوم: هدف از مسئولیت مدنی.....
۳۸	بند اول: جلب رضایت زیان‌دیده.....
۳۸	بند دوم: مجازات خصوصی عامل.....
۳۸	بند سوم: برقراری عدالت.....
۳۸	بند چهارم: احقاق حق زیان‌دیده.....
۳۹	مبحث سوم: مبانی مسئولیت و ارکان مسئولیت مدنی.....
۳۹	گفتار اول: مبانی مسئولیت.....
۳۹	بند اول: مسئولیت ناشی از عمل شخص (قاعده عمومی).....
۴۰	بند دوم: مسئولیت شخصی در سوء استفاده از حق (الستناء).....
۴۰	بند سوم: مسئولیت ناشی از عمل غیرشخصی.....
۴۱	گفتار دوم: ارکان مسئولیت مدنی.....
۴۲	بند اول: ورود ضرر.....
۴۳	الف) ضرر مادی.....
۴۴	ب) ضرر معنوی.....
۴۵	پ) شرایط ضرر قابل مطالبه.....
۴۵	۱- ضرر باید مسلم و قطعی باشد.....
۴۷	۲- ضرر باید مستقیم باشد.....
۴۸	۳- ضرر باید جبران نشده باشد.....
۵۰	۴- ضرر باید شخصی باشد.....
۵۰	بند دوم: فعل زیانبار.....
۵۱	الف) نامشروع بودن.....
۵۲	ب) تقصیر.....
۵۶	بند سوم: رابطه سببیت.....
۵۹	الف) نظریه برابری اسباب.....
۶۰	ب) نظریه سبب نزدیک و بی واسطه.....
۶۱	پ) نظریه سبب مقدم در تأثیر.....
۶۱	ت) نظریه سبب متعارف و اصلی.....

- مبحث چهارم: منابع مسئولیت مدنی و عوامل رافع آن ۶۴
- گفتار اول: منابع مسئولیت مدنی در حقوق کنونی ۶۴
- بند اول: ماده ۳۰۷ ق.م. ۶۴
- الف) غصب ۶۵
- ب) اتلاف ۶۵
- پ) تسبیب ۶۵
- ت) استیفاء ۶۶
- بند دوم: مسئولیت مدنی ۶۶
- بند سوم: قانون مجازات اجباری وسایل نقلیه موتوری زمینی ۶۶
- گفتار دوم: عوامل رافع مسئولیت مدنی ۶۷
- بند اول: دفاع مشروع ۶۷
- بند دوم: حکم آمر کنونی ۶۸
- بند سوم: اعمال حق ۶۸
- بند چهارم: رضایت زیان‌دیده ۶۹
- الف) رضایت زیان‌دیده قبل از ورود ضرر ۷۰
- ب) رضایت زیان‌دیده بعد از ورود ضرر ۷۰
- بند پنجم: اضطرار ۷۰
- بند ششم: غرور ۷۲
- بند هفتم: احسان و نیکوکاری ۷۲
- بند هشتم: فعل زیانبار مکره یا مجبور ۷۳

فصل دوم: مفهوم اهلیت و هیپنوتیزم و ماهیت آن

- مبحث اول: اهلیت و قصد و رضای اشخاص در ایجاد تعهد ۷۶
- گفتار اول: انواع اهلیت ۷۷
- بند اول: اهلیت تمتع ۷۷
- بند دوم: اهلیت استیفاء ۷۸
- گفتار دوم: قصد و رضای اشخاص در ایجاد تعهد ۷۹
- بند اول: تشکیل اراده از تصور تا بیان ۸۰
- الف) رضا ۸۲
- ب) قصد ۸۴
- پ) اراده باطنی و ظاهری ۸۶

۸۷	ت) تفکیک قصد و رضا
۸۸	ث) اصل حاکمیت اراده
۸۹	ج) اعلام و بیان اراده
۹۱	۱- وسایل ابراز اراده
۹۲	۲- اعتبار بیان اراده
۹۳	چ) ضمانت اجرای قصد و رضا
۹۴	بند دوم: عیوب وارده بر اراده
۹۴	الف / اشباه
۹۴	۱- مفهوم لغوی
۹۴	۲- مفهوم اصطلاحی
۹۵	۳- ماهیت اشباه
۹۹	ب) اکراه
۱۰۰	۱- مفهوم لغوی
۱۰۱	۲- مفهوم اصطلاحی
۱۰۴	۳- ماهیت اکراه
۱۰۵	۴- انواع اکراه
۱۰۵	۱-۴- اکراه مادی
۱۰۵	۲-۴- اکراه معنوی یا اخلاقی
۱۰۶	۳-۴- اکراه ملجی یا نام
۱۰۷	۴-۴- اکراه غیر ملجی یا ناقص
۱۰۷	۵-۴- اکراه بر معاملات
۱۰۸	۶-۴- اکراه بر محرمات
۱۰۸	۵- تأثیر اکراه بر اراده در فقه و حقوق ایران
۱۰۹	۱-۵- تصور
۱۰۹	۲-۵- سنجش یا تدبیر
۱۰۹	۳-۵- میل نفس یا تصمیم
۱۱۰	۴-۵- قصد
۱۱۲	مبحث دوم: مفهوم و ماهیت هیبنوتیزم
۱۱۲	گفتار اول: مفهوم هیبنوتیزم
۱۱۲	بند اول: مفهوم لغوی

- بند دوم: مفهوم اصطلاحی ۱۱۳
- گفتار دوم: ماهیت هیپنوتیزم ۱۱۵
- گفتار سوم: پیشینه تاریخی هیپنوتیزم ۱۱۷
- بند اول: هیپنوتیزم در دوران قبل از مسمر ۱۱۸
- بند دوم: عصر مسمر ۱۱۸

فصل سوم: بررسی آثار مسئولیت ناشی از هیپنوتیزم

- مبحث اول: چگونگی تأثیر هیپنوتیزم ۱۲۲
- گفتار پنجم: قابلیت هیپنوتیزم پذیری در افراد ۱۲۲
- بند اول: چگونگی تست هیپنوتیزم پذیری افراد ۱۲۳
- بند دوم: تأثیر هیپنوتیزم بر بدن انسان ۱۲۴
- بند سوم: باورهای غلط موجود خصوص هیپنوتیزم ۱۲۵
- الف) از دست دادن هویت ۱۲۶
- ب) تسلیم شدن اراده ۱۲۶
- پ) کندی ذهن ۱۲۶
- ت) افشای اسرار ۱۲۷
- ث) هراس خارج نشدن از هیپنوتیزم ۱۲۷
- ج) جنسیت و شخصیت هیپنوتیزم کننده ۱۲۷
- گفتار دوم: انجام هیپنوتیزم ۱۲۸
- بند اول: آماده نمودن سوژه ۱۲۸
- بند دوم: اصول تلقین ۱۲۸
- بند سوم: چگونگی انجام هیپنوتیزم ۱۲۹
- بند چهارم: هیپنوتیزم نمودن سوژه ۱۲۹
- الف) خیره ماندن چشمها ۱۳۰
- ب) تثبیت نگاه با حرکت ۱۳۰
- پ) از بین رفتن توجه ۱۳۰
- ت) سفتی یا جمود خلسه ای عضلات چشم ۱۳۱
- ث) روش تناقض ۱۳۱
- بند پنجم: عمیق سازی هیپنوتیزم (خلسه) ۱۳۱
- گفتار سوم: خلسه ۱۳۲
- بند اول: خلسه چیست ۱۳۳

بند دوم: چگونگی ایجاد و عمق خلصه.....	۱۳۴
گفتار چهارم: هیپنوتیزم و چگونگی تأثیر آن بر مغز.....	۱۳۵
مبحث دوم: بررسی فقهی و حقوقی مسئول در فرآیند هیپنوتیزم.....	۱۴۰
گفتار اول: بررسی فقهی.....	۱۴۰
گفتار دوم: بررسی قانونی.....	۱۴۲
گفتار سوم: تبیین زیانهای ناشی از اعمال حقوقی در اثر هیپنوتیزم.....	۱۴۳
ار چهارم: تبیین هیپنوتیزم برای تجمیع دو سبب در بروز حادثه.....	۱۴۴
مبحث سوم: تأثیر هیپنوتیزم.....	۱۴۵
گفتار اول: تأثیر هیپنوتیزم در اعمال و وقایع حقوقی.....	۱۴۵
بند اول: تأثیر هیپنوتیزم بر اعمال حقوقی.....	۱۴۶
بند دوم: تأثیر هیپنوتیزم بر وقایع حقوقی.....	۱۴۸
گفتار دوم: تبیین تأثیر هیپنوتیزم بر عقود خاص.....	۱۵۰
بند اول: تبیین تأثیر هیپنوتیزم در اکراه.....	۱۵۰
بند دوم: تبیین تأثیر هیپنوتیزم در وفاء.....	۱۵۱
بند سوم: تبیین تأثیر هیپنوتیزم در عقد صیبتی بر شخصیت.....	۱۵۲
الف) افعالی که نوعاً هر فرد عادی توانایی انجام دادن آن را دارد.....	۱۵۲
ب) افعالی که نوعاً هر فرد عادی توانایی انجام دادن آن را ندارد.....	۱۵۳
بند چهارم: تبیین تأثیر هیپنوتیزم در نکاح.....	۱۵۴
الف) اصل نکاح.....	۱۵۴
ب) روابط جنسی و فرزند مشترک.....	۱۵۵
پ) نفقه.....	۱۵۶
ت) مهریه.....	۱۵۷
فهرست منابع.....	۱۵۹
۱- منابع فارسی.....	۱۵۹
الف) کتب.....	۱۵۹
ب) پایان نامه ها و مقالات.....	۱۶۰
۲- منابع عربی.....	۱۶۰

«مقدمه»

اعمال حقوقی اشخاص به جهت صحت باید دارای شرایط ویژه ای باشد، این شرایط را قانونگذار به جهت حفظ حقوق عامه مردم با توجه به عقل سلیم و عرف موجود وضع می نماید. یکی از موارد اصولی صحت افعال حقوقی وجود اراده است. قانونگذار در کشور ما قصد، رضای طرفین را جزء شرایط اساسی صحت معامله معرفی کرده و عقود را که فاقد این شرایط باشند باطل یا غیرنافذ دانسته است.

یکی از عواملی که توانایی تأثیرگذاری بر اراده فرد را دارا می باشد هیپنوتیزم است. هیپنوتیزم یک پدیده روانشناسی است که طی آن فرد به حالت خواب فرو رفته و از قابلیت تلقین پذیری بالایی برخوردار می گردد.

بر مبنای نظر روانشناسان و تجربه نیز آن را به اثبات رسانده است، اکثریت افراد جامعه قابلیت هیپنوتیزم شدن را دارا می باشند و به دست هیپنوتیزم و خلسه فرو می روند. در این حالت هیپنوتیزور با تسلط بر ذهن سوژه، اقدام به صدور فرامین یا تلقین به وی می کند و سوژه نیز بدون هیچ سوالی اقدام به انجام اثرات فرامین هیپنوتیزور می نماید ولی تمامی روانشناسان بر این موضوع اتفاق نظر دارند که قابلیت از فرامین یا تلقینات هیپنوتیزور، از تسلط بر ذهن وی حاصل نمی گردد بلکه در حالت هیپنوتیزم، سوژه دارای شعور بوده و صرفاً فرامینی را که مطابق با میل قلبی و عقل سلیم، انجام می دهد و صرفاً در صورتی دست به هنجارشکنی یا اعمال خلاف عرف می زند که در دل خود به این عمل رضایت داشته باشد. در نتیجه هیپنوتیزور چه در هنگام هیپنوتیزم، چه پس از خواب و چه در هیپنوتیزم توانایی تعلیق قوه عقل سوژه را نداشته و صرفاً موجبات بیان یک ایده یا داعی را می تواند در ذهن سوژه ایجاد نماید.

اما عده قلیلی از افراد به دلایل روانشناسی در صورت هیپنوتیزم، اراده کامل خویش را از دست داده و هیپنوتیزور می تواند به طور کامل بر اراده آنها تسلط یابد. در این صورت سوژه اختیار کامل خود را از دست داده و در هنگام هیپنوتیزم فرامین و پس از خروج از حالت هیپنوتیزم تلقینات (فرامین) هیپنوتیزور را به طور کامل انجام خواهد داد.

از منظر حقوقی باید تمامی افعال انسان هیپنوتیزم شده را صحیح دانست و به بیان دیگر اصل بر صحت اعمال فوق دانست. دلیل این امر را باید در نظر روانشناسان به عنوان کارشناسان خبره این امر مبنی بر عدم سلب اراده در حالت هیپنوتیزم لحاظ نمود همچنین باید به جایگاه ویژه اصل عدم به عنوان مادر اصول و اهمیت اصل صحت در حفظ نظم اجتماعی در جامعه اشاره داشت.

متمم نظر بالا زمانی حادث می شود که سوژه در دلائل مختلف از تمایلات درونی گرفته تا سستی اراده، اقدام به انجام اعمالی نماید که مخالف میل باطنی وی باشد. در این حالت فردی که مدعی انجام عمل بر اثر هیپنوتیزم می باشد باید این نکته را به اثبات برساند که، هیپنوتیزم کننده وی را مسلوب الاختیار نموده است.

در خصوص تبیین حقوقی اعمال انجام شده، تمامی اعمال انجام شده در حالت اول از سوی سوژه صحیح بوده و هیچگونه خدشه ای نمی تواند بر صحت آن وارد نمود. اما در خصوص حالت دوم، در صورتی که سوژه بتواند مسلوب الاختیار بودن خود را ثابت نماید، تمامی اعمال وی باطل می باشد.

در مورد مسئولیت مدنی ناشی از اعمال سوژه، همانند بندهای فوق، در حالت اول مسئولیت مدنی حاصل از اعمال سوژه بر عهده وی می باشد ولی در فرض دوم سرره به عنوان فاعل یا مجنون ادواری دقایقی اختیار خود را از دست داده و صرفاً به عنوان مباشر

عمل می باشد اما در مقابل وی هیپنوتیزور به عنوان سبب اقوا از مباشر مسئول جبران خسارات وارده بر سوژه یا اشخاص ثالث خواهد بود.

پیشنهاد نگارنده در این پژوهش آن است که قانونگذار ما باید به رغم جامعیت قانون مدنی، به روزآوری آن پرداخته و در مبحث عوامل رافع مسئولیت مدنی علاوه بر اکراه و اشتباه، وارد جدیدی را با عنوان عوامل مختل کننده اراده تدوین نماید تا با وجود عواملی همانند قرصهای روانگردان، هیپنوتیزم و... به صراحت در خصوص موارد مذکور تعیین تکلیف نماید.

سید محمد باقری

اردیبهشت ۱۳۹۷